
ISSUES OF WOOD PROCESSING INDUSTRY IN ALBANIA PROBLEMATIKA TË INDUSTRIË SË PËRPUNIMIT TË DRURIT NË SHQIPËRI

ARBEN BEJTJA^{1*}, ARBEN BOÇARI², ALKETA GREPCKA¹

¹Departamenti i Industrisë së Drurit, Fakulteti i Shkencave Pyjore

²Departamenti i Matematikës dhe i Teknologjisë së Informacionit, Fakulteti i Ekonomisë, Universiteti

Bujqësor, Kodër Kamëz, Tiranë, SHQIPËRI

Email: arbenbejtja@yahoo.fr

AKTET IV, 3: 412 - 417, 2011

PERMBLEDHJE

Industria e përpunimit të drurit në Shqipëri e përbërë nga shumë firma të biznesit të madh dhe nga qindra punishte të vogla të shpërndara në të gjithë vendin përballet çdo ditë me probleme të ndryshme teknike dhe organizative. Qëllimi kryesor i studimit është evidentimi i problemeve kryesore të firmave të mëdha. Realizimi i studimit është kryer nëpërmjet një pyetësoi të detajuar të përgatitur nga pedagogë të fushës së industrisë së përpunimit të drurit, ekonomist, matematikanë. Pyetësoi përmbledh rreth 28 rubrika me afër 240 të dhëna. Studimi është realizuar në periudhën 2006-2010. Aktualisht është mbledhur informacion për 49 biznese të mëdha. Të dhënat e pyetësorëve janë hedhur në një bazë të dhënash (*database*), prej ku janë nxjerrë të dhëna mbi problemet më kryesore që shqetësojnë industrinë e përpunimit të drurit në Shqipëri dhe shërbejnë për përmirësime të mëtejshme. Pjesë të rëndësishme të tyre jepen në materialin e prezantuar.

Fjalë çelës: industria e përpunimit të drurit, pyetësor, probleme teknike-teknologjike.

SUMMARY

Wood processing industry in Albania composed by several big enterprises and hundred small companies expanded in entire territory of the country is facing every day different technical and organizational issues. The main purpose of the study is to identify the crucial issues of big enterprises. The implementation of the study is carried out through detailed questionnaire prepared by the lecturers in field of wood-processing, economic and mathematic. The questionnaire includes 28 rubrics with an approximately expectation of gathering 280 data. The study has carried out during of period 2006-2010. Actually is gathered information over 49 big enterprises. The raw data are loaded in a database and are processed in order to distinguish the most crucial issues in this industry. The data over the most problematic sectors describes the general situation of the wood processing industry in Albania and serves for further improvement. Some important recommendations are included in this paper-research.

Key words: wood processing industry, questionnaire, technical-technological issues.

HYRJE

Mbas viteve '90 Industria e Përpunimit të Drurit në Shqipëri pësoi ndryshime të mëdha [1], të cilat u shfaqën në shumë aspekte [2]. Nga një ekonomi shtetërore e centralizuar e organizuar në fabrika e kombinate u kalua në biznese të vogla dhe të mesme ku shumicën e zënë bizneset e vogla në nivel punishtesh [3] dhe më vonë vinë repartet dhe fabrikat [4]. Nga një ekonomi

shtetërore e planifikuar u kalua në një ekonomi të tregut të lirë me pronarë me kualifikime dhe eksperiencë nga më të ndryshmet.

Industria e përpunimit të drurit në Shqipëri, ashtu si dhe industritë e tjera [5], përballet me një sërë problemesh që varen nga faktorë të ndryshëm. Këta faktorë ndikojnë në mënyra të ndryshme në treguesit e përgjithshëm dhe të veçantë tekniko-ekonomik të firmave.

Në përgjithësi mungon një informacion mbi gjendjen dhe ecurinë e tyre. Për këtë arsye nga Departamenti i Industrisë së Drurit pranë Fakultetit të Shkencave Pyjore është ndërmarrë studimi me temë “Problematika të industrisë së përpunimit të drurit në Shqipëri”. Qëllimi i tij nuk është vetëm të konstatojë gjendjen e firmave prodhuese të industrisë së drurit, por të ngrejë dhe problematikat që lidhen me përmirësime të mundshme. Të dhënat e studimit mund të vetanalizohen nga subjektet e industrisë së drurit. Ato mund të identifikojnë mungesat në proceset e tyre dhe njëkohësisht të bëjnë krahasim me subjektet e tjera. Një qëllim afatmesëm i studimit është të ndjekë ecurinë e firmave duke parë ndryshimet e tyre në kohë të lidhura me qëllimet perspektive të shprehura dhe trendet e ekonomisë shqiptare.

MATERIALI DHE METODA

Fillimisht të dhënat u morën nga Vjetari Statistikor dhe më pas u rakordua me të dhënat nga zyrat e tatimeve në rrethe. Kjo për arsye se në Vjetarin Statistikor të publikuar nga INSTAT këto të dhëna janë të përmbledhura në disa zëra si punime artikuj prej druri, prodhime të letrës etj. Nga grupi i punës është hartuar një pyetësor ku rubrikat e përgatitura dhe të dhënat e kërkuara lejojnë të mblidhet një informacion i mjaftueshëm mbi gjendjen aktuale të këtyre firmave. Pyetësori përfshin një numër pyetjesh të tipit metrik dhe disa pyetje të hapura. Më tej nëpërmjet përpunimit të të dhënave janë nxjerrë dhe një sërë problematikash përgjithësuese. Rubrikat përfshijnë këto aspekte kryesore:

- Të dhëna të përgjithshme mbi biznesin dhe formën ligjore
- Të dhëna për aktivitetin kryesor dhe të tjera
- Materialet dhe lëndët e para që përdoren, kushtet e magazinimit të tyre
- Makineritë që përdoren
- Instrumentet prerëse dhe trajtimi i tyre
- Mënyrat dhe teknikat e tharjes së drurit
- Kushtet e punës dhe ndotja e mjedisit
- Mbetjet teknologjike dhe trajtimi i tyre
- Problemet teknike
- Fuqia punëtore dhe personeli inxhiniero-teknik

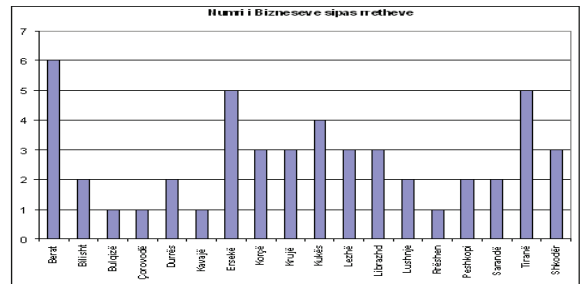
- Të dhëna mbi mënyrat e kontrollit të cilësisë
- Të dhëna të marketingut dhe vlerësimi i së ardhmes.

Në materialin e paraqitur jemi fokusuar në disa prej problemeve të cilat prekin disa aspekte të prodhimit siç janë llojet e përpunimit që realizohen, lëndët e para që përdoren, realizimi i prodhimit në tremujorë, shkalla e mekanizimit të operacioneve të transportit, problemet mekanike-elektrike, niveli i kualifikimit të punëtorëve dhe pjesëmarrja e inxhinierëve të specialitetit.

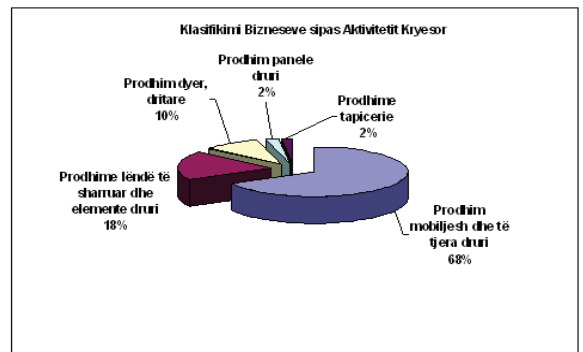
REZULTATET DHE DISKUTIMI

- Shpërndarja dhe forma ligjore e bizneseve të Përpunimit të Drurit të marra në studim

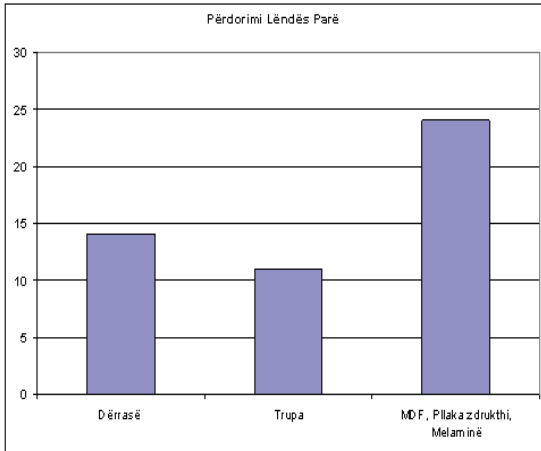
Nga 18 rrethe të marra deri tani në studim janë nxjerrë të dhëna për 49 subjekte. (Të dhënat e paraqitura për Tiranën janë pjesore pasi është menduar të realizohet një studim më specifik). Të dhënat për shpërndarjen e bizneseve jepen në grafikun 1.

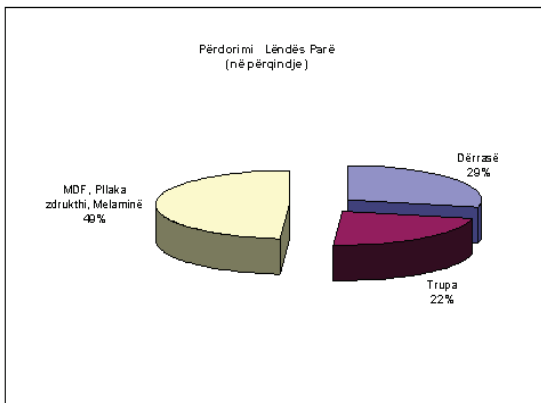
Grafiku 1. Shpërndarja e bizneseve sipas rretheve.

Grafiku 2. Klasifikimi i bizneseve sipas aktivitetit kryesor

Grafiku 3. Lëndët e para të përdorura nga bizneset

Grafiku 4. Përqindjet e përdorimit të lëndëve të para

Një e dhënë kryesore e bizneseve është aktiviteti kryesor dhe forma ligjore. Pothuaj të gjitha bizneset e intervistuar përveç aktivitetit kryesor kryejnë dhe aktivitete të tjera të lidhura me atë kryesor. Forma ligjore e tyre është sh.p.k.

- Klasifikimi i bizneseve sipas aktivitetit kryesor

Pavarësisht se në vendin tonë importohet një sasi e madhe artikujsh mobilierie përsëri bie në sy që prodhimi i tyre në rrethet e marra në studim zë një përqindje të rëndësishme. Grafiku 2 tregon se 68% e këtyre bizneseve merret me prodhim mobiliesh, 18% me prodhim të lëndës së sharruar, 10% me prodhim dyer-dritare dhe vetëm 4% me prodhime të tjera.

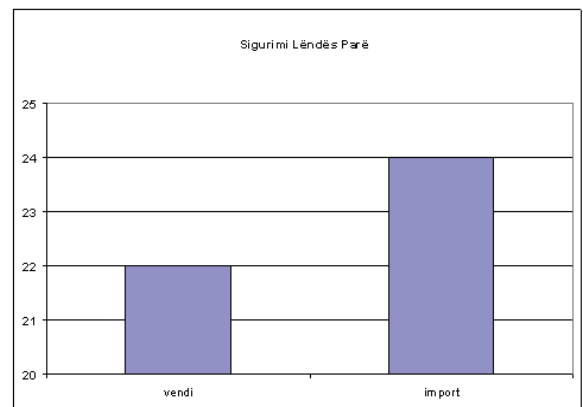
- Lëndët e para që përdoren

Të gjitha bizneset e prodhimit të lëndës së sharruar përdorin lëndë të parë trupa sharre të siguruar nga pyjet tanë. Prodhimi i mobilie bazohet kryesisht në mobilie me bazë pllaka zdrukthi dhe MDF. Ky është një tregues që tregon se sot struktura e mobilies ka ndryshuar mjaft. Vetëm 14 subjekte përdorin pjesërisht lëndë të parë dërrasë. Përdorimi i lëndës së parë sipas bizneseve jepet në grafikon 3.

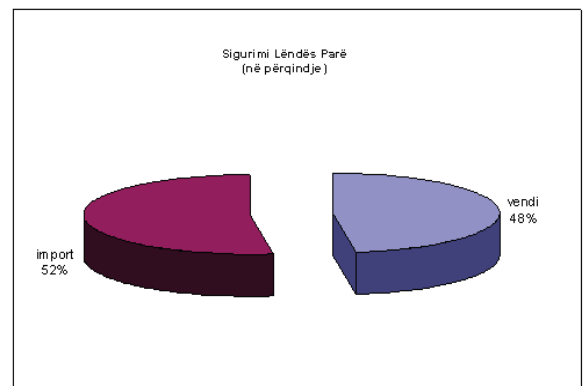
Përdorimi i lëndës së parë i shprehur në përqindje paraqitet në grafikon 4.

- Sigurimi lëndës së parë

Nëse para viteve 1990 pothuaj të gjitha lëndët e para ishin vendi, sot raporti ka ndryshuar (grafiku 5). Sigurimi i lëndës së parë i shprehur në përqindje paraqitet në grafikon 6.

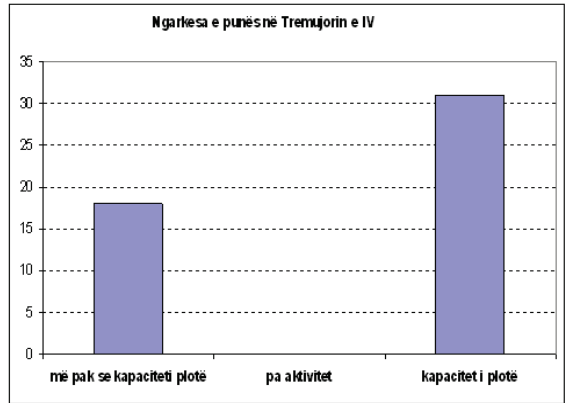
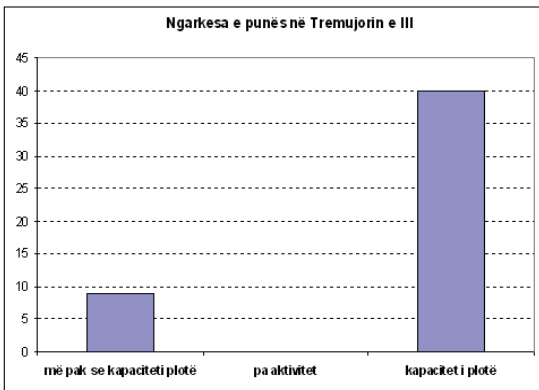
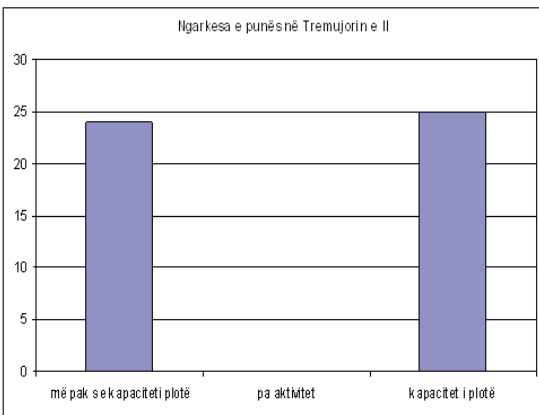
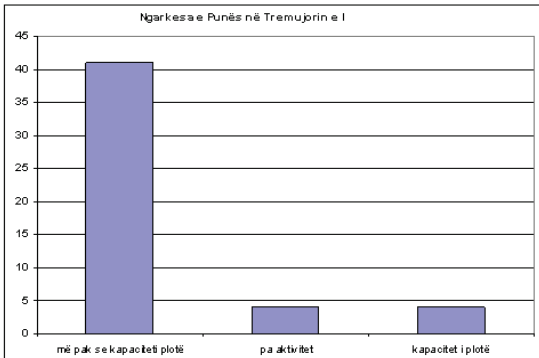
Grafiku 5. Sigurimi i lëndëve të para

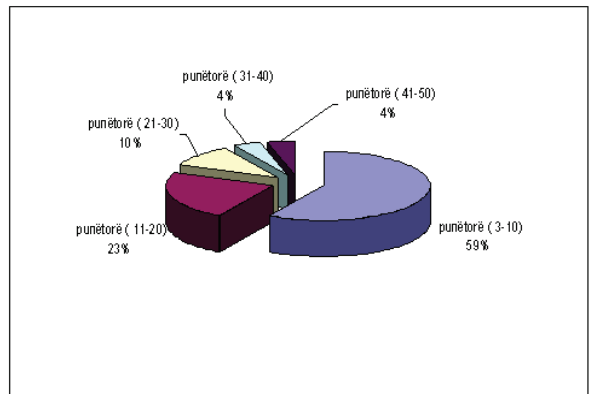
Grafiku 6. Sigurimi i lëndëve të para në përqindje.

- Ngarkesa e punës së bizneseve sipas tremujorëve

Një vëzhgim i kryer ka të bëjë me ngarkesën në punë gjatë vitit; pra sa pjesë të vitit punojnë subjektet e përpunimit të drurit në Shqipëri. Lidhur me këtë është studiuar ngarkesa sipas tremujorëve për çdo subjekt. Të dhënat shprehen në grafikun 7.

Grafiku 7. Shpërndarja e ngarkesës së punës gjatë vitit.

Grafiku 8. Të dhëna mbi numrin e fuqisë punëtore

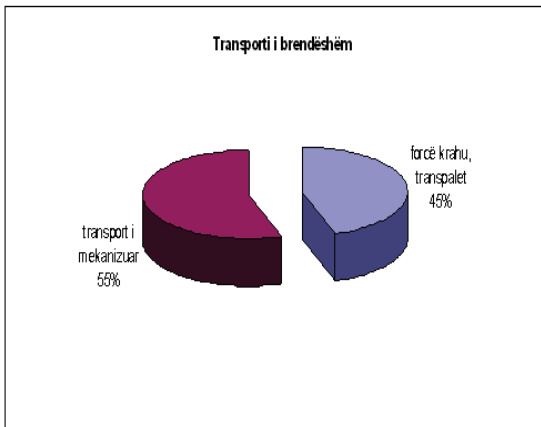
- Të dhëna të punësimit

Në grafikun 8 jepen të dhëna të grupuara për numrin e fuqisë punëtore për subjektet e marra në shqyrtim. Bie në sy se 59% e subjekteve kanë 3 deri 10 punëtorë, 23% kanë 11 deri 20 punëtorë dhe vetëm 18% kanë mbi 20 punëtorë.

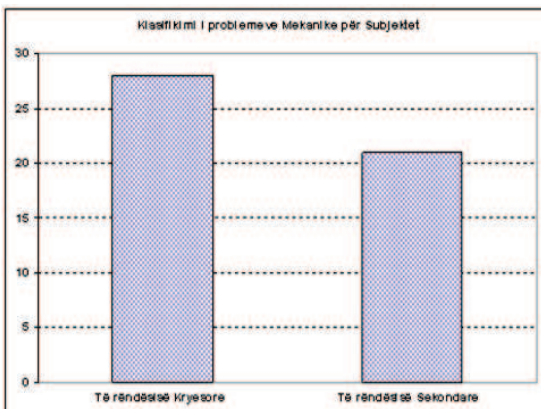
-Klasifikimi i subjekteve sipas nivelit të mekanizimit të transportit të brendshëm

Një tregues i rëndësishëm i ecurisë së procesit teknologjik dhe krijimit të kushteve të favorshme në punë është dhe mekanizimi i transportit të brendshëm. Transporti i brendshëm në varësi të procesit të punës mund të realizohet thjesht me forcën e krahut, me mjete të thjeshta (karroca dore, transpaleta), me vinça të ndryshëm (pirun, çjap, urë, elektrokarro etj.) me transportierë të

ndryshëm me shirit, zinxhirë, elevatorë etj., dhe me anë të transportit pneumatik. Për lehtësim prezantimi është bërë një përafrim në dy grupe. Grupi i parë përfshin transportin me forcë krahu, karo dore dhe transpaleta, ndërsa grupi i dytë përmbledh të gjitha llojet e tjera. Të dhënat jepen në grafikun 9.

Grafiku 9. Mekanizimi i transportit të brendshëm

Grafiku 10. Rëndësia e problemeve mekanike dhe elektrike

- Problemet mekanike dhe elektrike të bizneseve

Ndër treguesit e rendimenteve sasiore dhe cilësore janë dhe problemet e ndryshme mekanike, elektrike dhe teknologjike që hasin vazhdimisht firmat. Nga të dhënat e mbledhura rezulton se bizneset përballen me mjaft probleme teknike dhe për shumicën e bizneseve

problemet mekanike janë të rëndësishme kryesore dhe më pas vinë ato elektrike. Në raport me këto të dyja problemet teknologjike janë më të vogla, por jo pak të rëndësishme. Grafiku 10 tregon se për 27 firma problemet mekanike zënë vendin kryesor, ndërsa për 22 të tjera kryesoret janë ato elektrike. Intervistimi më i thellë ka treguar se problemi më i rëndësishëm elektrik është ndërprerja e energjisë elektrike.

PËRFUNDIME

Industria e përpunimit të drurit në Shqipëri është e shpërndarë në të gjithë vendin duke kërkuar t'i përshtatet kërkesave të tregut dhe një pjesë e saj (prodhimi i lëndës së sharruar) burimeve të lëndës së parë.

Baza e prodhimit janë firmat e vogla deri në të mesme me një numër të vogël punëtorësh. Në krahasim me para viteve '90 ku zotëronte përdorimi i lëndëve të para vendi, sot industria e përpunimit të drurit në Shqipëri punon kryesisht me lëndë të parë importi të llojeve pllakë zdrukthi, MDF dhe dërrasë. Kjo e fundit sigurohet pjesërisht dhe nga pyjet tona. Përdorimi i pllakave të zdrukthit dhe M.D.F. lehtëson mjaft punën, është ekonomike, por nga ana tjetër bën të humbasë profesionin e marangozëve (zdrukthëtarit). Një tjetër problem lidhur me përdorimin e këtyre materialeve është se ato përmbajnë formalinë e cila është e dëmshme për shëndetin. Kjo kërkon një kontroll të lëndëve të para që importohen.

Problemet kryesore që spikasin janë niveli i ulët i kualifikimit të punonjësve dhe gjendja teknike e makinerive. Shpesh vihet re një korrelim i dobët midis makinerive dhe kualifikimit të personelit. Kemi një difuzion teknologjik, përmes futjes në shumë procese përpunuese të drurit të makinerive komplekse si ato CNC dhe nga ana tjetër evidentohet një trajnim i dobët i personelit teknik. Në industrinë e përpunimit të drurit është e rëndësishme konsiderimi i nivelit të aftësive të forcës punëtore e cila së bashku me kapitalin janë përcaktues të rëndësishëm në difuzionin e teknologjisë së re në këto ndërmarrje. Nëse implementimi i një teknologjie të re kërkon aftësi komplekse dhe eksperiencë dhe nëse koha e

harxhuar në kuptimin e kostos për të arritur nivelin e duhur të kompetencave nga ana e personelit kundrejt kësaj teknologjie është e madhe atëherë adoptimi konsiderohet si një proces i ngadaltë. Në mjaft raste kjo shoqërohet me pasoja negative në lidhje me rritjen e pritshme të nivelit të prodhimit dhe në kohën e kthimit të investimit. Për këtë arsye ndërmarrjet e industrisë së drurit duhet të investojnë më tepër në drejtim të specializimit dhe të trajnimit të personelit prodhues që t'i përgjigjen në mënyrë efektive ndryshimeve teknologjike që ndodhin në ndërmarrjet e tyre [6]. Nga ana tjetër, difuzioni teknologjik nuk shoqërohet gjithmonë me rritjen e cilësisë së produkteve. Kjo ndodh për faktin se makineritë e importuara janë në përgjithësi të përdorura dhe në shumicën e rasteve janë prodhime të para viteve 2000.

Një problem serioz është ritmi vjetor i punës apo ngarkesa tremujore me punë. Mungesa e punës në vazhdimësi është një pengues jo i vogël për sigurimin dhe mbajtjen e fuqisë punëtore të kualifikuar si dhe për kryerjen e investimeve apo ndryshimeve të dukshme në teknologji.

LITERATURA

- [1] Ajdinaj D., Pellerano A. & Kotro M. Risorse forestali e industria del legno in Albania. In: Ingegneria agraria per lo sviluppo dei paesi mediterranei. Convegno nazionale di Ingegneria Agraria. Vieste del Gargano. 2001
- [2] DRN & ECO Consult. Analysis of Markets and Marketing of Forest-based Products. Study Final Report. Ref.: ALB-FP-C1/01, 2004
- [3] FAO. Albania – Forest and Forest Products Country Profile. UN Publications. New York and Geneva, 1994.
- [4] BSPID (Byroja e Studimeve dhe Projektmeve të Industrisë së Drurit) Tiranë. Studim mbi gjendjen e industrisë së drurit si dhe problemet që duhen zgjidhur në kuadrin e privatizimit të saj. Raport studimor i pabotuar. Tiranë 1998.
- [5] Merlo, M., Fontanivo, M., Semezin, L. & Zanetti, L. (eds.) Foreste ed industria del legno: una risorsa locale per un mercato globale. Dipartimento TESAF, Facolta di Agraria e Forestale, Universita di Padova. p. 2001.
- [6] Verçuni A. Basis of Marketing, Albania. Shtypshkronja e Re “Mihal Duri”, Tiranë 2003.